

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt LVI. Magno Dei beneficio cacodæmones prohiberi, ne plura bella
suscitent, quæ ne homines quidem, debent tamen suscipere, et si licita
sint, quæ justa sunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

Neque alia de caussa gladium bellatorum mucronem Domini vocat S. Spiritus, quàm quia Dominus præcepit, vt contra hostes suos stringeretur. Ita etiam illi milites clamauerunt, *Gladius Domini, & Gedeonis.* Vtriusque enim erat; quia bellum tunc Gedeonis quidem manu, sed Domini auxilio atque autoritate gerebatur. In eundem sensum ait Abigail ad David: *Faciens Dominus faciet tibi domino meo domum fidelem, quia prælia Domini, domini mi, tu præliaris.* Habemus igitur & dæmonem belli inceptorum, & hominem executorem, & Deum authorem; qui siue immittat siue permitrat bella quia iustus est, numquam debet accusari; sicut neque excusari dæmon, cuius voluntas semper est mala: homo autem instrui, quia vel iustè, vel iniustè potest arma vsurpare. Quæ si paulo deductiùs à me vultis audire, Exules, spero vos præsentis belli calamitates, non solum patienter, vt facitis, sed etiam cum consolatione lauros. Cùm itaque nutu alij, alij claris vocibus dicere me iussissent, in sequentem ingressus sum orationem.

VII.

Iudic. 7. 20.

1. Reg. 25.

C A P V T L V I.

Magno Dei beneficio cacodæmones prohiberi, ne plura bella suscitant, qua ne homines quidem debent temerè suscipere, etsi licita sint, qua iusta sunt.

Dabolo bellorum inceptorum velle concionari, est Æthiopem lauare. Præterquam enim quòd ille magna est belli tuba, Martemque, quoties, & vbiicumque potest, cantu suo accendere conatur, ita tamen insuper in malitia induruit, vt nullis possit argumentis emolliri. Semper sauit. Et, si penes ipsum foret, semper bella sereret. Sed ea est Dei bonitas, vt consilia illius plerumque dissipet, machinationesque eludat; neque, sine iustissimis caussis frenum illi subinde laxet. Quemadmodum enim olim *Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religauit illud in deserto superioris Egypti,* ne noceret Tobia; ita Deus sæpe malos dæmones coërcet, ne bella aliaque mala suscitant. Et vidi *Angelum,* ait S. Ioannes, *descendentem de calo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpente antiquum, qui est diabolus, & satanas, & ligauit eum, per annos mille:*

I.

Tob. 8. 3.

Apoc. 20. 3.

M m m m 2 mille :

mille: & misit eum in abyssum, & clausit, & signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Ita ligat hostem Deus, ne mille excitet hostes. Hoc ni faceret, mundus jam dudum periisset. Bella minùs frequentia, minùs nocent. Nemo putet, multa esse, quæ Deus permittit; cogitemus potiùs, quot & quantis obstet. Non est comparatio eorum quæ fiunt, cum ijs, quæ fieri possent. Multis annis terra quieuit, & cum Mars fureret, etiam multis locis. Possent ubique, possent semper bella durare. Atqui tot obstat calamitatibus immensa Dei bonitas, quot possunt esse, quot non sunt. Cur inclementiæ acculemus beneficam illius naturam, cum vna se opponat tot phalangi- bus dæmoniorum, & vna restringat fluxum totius diabolicæ malignitatis? Non mirandum est, permitti aliquando Acheronticis hostibus, ut hostes nobis & bella excitent; mirandum est, quòd non plus faciant. Sed hæc est diuinæ misericordiæ magnitudo, quòd sanguinem humanum, sine satietate sitienti bestiæ rufæ ne millesimam quidem partem permittat. Sunt enim omnes damnati Angeli, itemque omnes impij tyranni, velut efferati leones in perniciem nostram promptissimi, sed ita diuina potentia cohibentur, ut nihil, nisi eadem permittente, cuiquam nocere possint; nec plus, nec diutiùs possint, quàm ipsi iustissimè videatur. Itaque neque excedit nostram culpam, nec fatiat, sed refrenat dæmonum iram furiamque. Gratiæ ergo Numini sunt agendæ, quòd nobiscum tam clementer agat, & nos contra tot pericula protegat, hostemque omnium immanissimum coerceat; ne semper inter arma conflictemur. Contra ipsum autem Stygium Fetialem, non paci, sed bello faciendo ex Orco egredientem, non verba perdenda, quibus non flectitur, sed arma sumenda sunt, & semper pugnandum, ne eum unquam audiamus. Quid enim, præter insidias, expectari potest ab hoste iuracissimo consilia suggerente?

II. Aliter cum hominibus agere licet, quibus etsi magna viuendi pro arbitratu licentia est concessa, multa tamen possumus bonis rationibus dissuadere, ne faciant, aut Stygio suggestori auscultent. Quem in finem etiam Poëta Horatius bellum civile detestans ita militantes compellat:

Quò

*Quò, quò, scelesti ruitis? aut cur dexteris
Astantur enses conditi?*

Horat. in lib,
Epod. Ode. 7.

*Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?*

*Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus
Vinquam nisi in dispar feris.*

Furor ne cacus, an rapit vis acrior?

An culpa? Responsum date.

Tacent: & ora pallor albus inficit,

Mentesq; percussa stupent.

Sæpe homines in campum non procederent, si meminisse vellent, incertos esse exitus belli, Martemque communem, nullumq; bellum esse iustum, nisi aut pro rebus repetitis geratur, aut certè ob alias iniurias decretum denuntiatur sit & indictum. Suscipienda quidem bella sunt ut sine iniuria in pace viuatur; attamen in evertendis urbibus diripiendisq;, valde illud considerandum est, ne quid temerè, ne quid crudeliter fiat. In omnibus negotijs, priusquam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens. Parua enim sunt foris arma, nisi sit consilium domi. Bellum autem ita suscipitur, ut nihil aliud nisi pax quaesita videatur. Item temerè in acie versari & manus cum hoste configere, immane quiddam & belluarum simile est: sed cum tempus necessitasq; postulat, decertandum manu est, & mors seruituti, turpitudiniqu; anteponenda: nam occidi pulchrum est, si ignominiosè seruus. Hæc Ethnicus Cicero; cui Oratorum principi, princeps Poëtarum allonans canit:

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Virgil. lib. II.
Æneid.

Et subscribit Augustinus Viues, cuius ad Henricum octauum Angliæ regem hæc sunt verba: *Bellum non est facile suscipiendū, nec certa pax speratā victoriā permutanda. De nulla re magis, aut crebrius deliberandum est, quam de bello, in quo non licet bis peccare: & ad quod princeps descendere vix debet, etiam inenitabili necessitate pressus, omnibus primò remedijs tentatis, & frustra consumptis. Nullum est tam felix bellum, quo non potior sit iniqua pax, siue curas, siue sumptus, siue discrimina consideres, & contempleris. Itaque de iure suo citius decedat princeps, quam de summa periclitetur, & tantam fortuna plagam leui lateris inflexione declinet. Varij sunt belli casus, & exiguo momento*

III.
Augustin Viues in epist.
ad Henr. oct.
Angl. reg.

mento varias res voluit. Unde Mausortem veteres nominauerunt bellum, in cuius manu est, suscipere non deponere. Initia belli penes principes sunt, exitus penes fortunam, seu veriùs Deum, cuius voluntatem erga nos, non sine causa ignoramus: videlicet nescij, quam apud eum gratiosissimus. Itaque non secus, quam pecunia nostro arbitrio alea exposita, illico alieni fit iuris, incertum cui cessura sit: Ita princeps & tota ditio in sortem euentus conijcitur, moto bello. Quam multos paenituit belli vel prosperè cepti? Nec vlla Respublica instabilior est, quam que saepe mouet arma. Quoties in extremum discrimen Athenae uenerunt? à Persis exusta, à Lacedaemonijs oppressa, ac spoliata manibus: à Philippo fracta, ab altero Philippo afflicta: à Mitridate occisa: à Sylla propemodum deleta. Bellatrix illa Roma a Tatio capta est, à Porcena obfessa, à Gallis incensa, à Pyrrho territa, ab Annibale concussa, suis denique armis dilacerata. Dicit aliquis: Armis & bello crescunt regna. Sed & eisdem quoque pereunt. Minus forsitan est in pace splendoris & gloria, falsa illius quidem, sed plus quietus; minus controuersia ac periculi, & proinde firmitatis plurimum. Non laboro, inquit Theopompus Rex sapientissimus, quam amplius filijs regnum tradam, sed quam mansurum, ac stabile. Nihil ab alijs repetis, sed non abs te alij: in quo cum utroque est periculum, siue cum fortiore congregariis, siue cum debiliore, quippe nihil est tam infirmum, cui sua ad nocendum vires desint: desitnatq; facultate omni iuuandi, ac benefaciendi, multum adhuc ad ladendum superest, tanto videlicet promptius est, malefacere, seu robore sui, seu imbecillitate nostra. Sapienter S. Gregorius Nazianenus scripsit: Quamquam Salomonis illud laudem, qui ut alijs omnibus rebus, ita bello etiam ac paci tempus suum, veluti lata lege, discernit: hoc unum tamen adyiciam, quod licet vtriusque temporis habenda sit ratio, quandoquidem iuxta illius (Salomonis) legem atque auctoritatem praclare in eorum bellum suscipitur; quamdiu tamen licet, propensiores ad pacem esse debemus. Hoc enim sublimius est, & diuinius.

S. Gregorius
Naz. orat. 3.
de pace.

IV.
Senec. ep. 15.

Itaque non temerè, neque praecipitanter ruendum est ad arma; sed diu apparandum est bellum, ut vincas celerius: quia longa belli preparatio celerem facit victoriam. Malè vicit, quem poenitet victoria. Melius est enim ignoscere, quam post victoriam poenitere. Interim nihilominus in Rep. maximè censeruanda sunt iura belli. Nam cum duo sunt.

*sunt genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim; eumq; illud proprium sit hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si vi non licet superiore; in quo homines feroces & violentas pugnas belluarum imitantur. Quod quia malè fieri potest, & bene; magna prudentia opus est, non solum in suscipiendo, sed etiam gerendo bello: cuius, Aristotele teste, finis est pax. Siquidem, ut S. Augustinus ait, non pax quaritur, ut bellum excitetur; sed bellum geritur, ut pax acquiratur. Esto ergo etiam Bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem perducas. Manichæorum hæresi fuit, quam etiam Wiclephus amplexus est, uniuersim omne genus bellorum dammandum esse: ut de priore D. Augustinus, de posteriore Thomas Waldensis testatur. Iulianus Apostata, ut Christianos deterreret à propulsatione & vindicta iniuriarum, voluit illis persuadere, saltem Christianis illicitum esse bellare, ut de eo docet D. Gregorius Nazianzenus. Id, ut probaret, attulit illa Christi: *Si quis te percusserit in unam maxillam, prabe & alteram; & Omnis, qui acceperit gladium, gladio peribit:* & istud Pauli: *Nulli malum pro malo reddentes, ac intrà: Non vos defendentes, charissimi, sed date locum ira: Scriptum est enim: Mihi vindicta, & ego retribuam.* Et rursus: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.**

Hæc contra bellum allata præcepta, bellum iustum non tollunt. Est enim vis illorum duplex. Prima, ut ad iniurias, patienter ferendas, quæcumq; inferantur, animo simus præparati; adeò, ut non solum ad unam, sed etiam ad alteram alapam æquanimitè accipiendam simus parati; non ut re ipsa alteram maxillam porrigamus. Ita satisfieri præcepto Christi, docet ipsius Christi exemplo D. Augustinus, qui percussus in facie, non fecit contra suum præceptum, *tametsi non præbuit percipienti alteram partem, sed potius prohibuit, ne, qui fecerat, iniuriam augetet, dicens: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cadis?* Hoc cum diceret, impleuit cumulatissimè suum ipse præceptum, quia paratus venerat non solum in faciem percuti, sed etiam pro his, à quibus ista patiebatur, crucifixus occidi, pro quibus ait in cruce pendens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Altera præceptorum illorum vis est: oportere nos iniurias illatas ita æquanimitè

Aristot. lib. 7.
Polit. cap. 2.
& 14.

S. Augustin.
ep. 107. ad
Bonifacium.
Vide S. Au-
gustin. lib. 22.
contr. Faust.
c. 74. & Tho-
mam Wal-
densem to 3.
de sacramen-
talib. tit. 14.
cap. 169. n. 7.
D. Greg. Naz.
orat. 1. in Iu-
lian.
Matth. 5.
Matth. 26.
Rom. 12.

V.

Ioan. 18.
S. Augustin.
ep. 5. ad Mar-
cellinum.

nimiter pati, ut illa priuata auctoritate non velimus vlcisci. At bella iusta non priuata, sed publica, & communi, & idcirco diuinitus accepta auctoritate suscipiuntur. Ideò scriptum est, *Mihi vindicta* &c. Et *Quicumque acceperit gladium* &c. ille enim ibi dicitur accipere gladium, qui sua propria auctoritate illum accipit, & non diuinà sibi datum. Sicut enim iudex, & carnifex non aduerfantur his præceptis, quando secundùm iustitiæ normam, & idcirco etiam diuina auctoritate, aduersus malefactores vtuntur; ita neque illi qui itidem publica, & hinc etiam diuina auctoritate improbos bello coërcent. *Bella enim ob commune, immo etiam illorum bonum, qui debellantur, suscipi consueverunt. Agenda sunt multa cum inuitis benigna quadam asperitate plerendis. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, vtiliter vincitur. Quoniam nihil est infelicius felicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hostis interior roboratur,* ait S. Pater.

VI.

Propheta sanè vaticinati sunt, futurum ut in aduentu Christi bella cessarent. Hinc eum *Principem pacis* vocat Isaias. Apud quem & illa leguntur: *Constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.* Et apud Michæam: *Non sumet gens aduersus gentem gladium, & non discent ultra belligerare. Et sedebit vir subtus vineam suam, & subtus ficum suam, & non eris, qui deterreat.* Hæc sanè prædicta sunt, sed & impleta, tempore aduentus Christi, quo Angeli cecinerunt: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Et certè tunc pax erat, cum describeretur vniuersus orbis ab Augusto. Quod ideò factum S. Hieronymus & Ambrosius monet, ut in toto mundo peruius esset orbis terrarum pergrinationibus & prædicationi Apostolorum.

S. Augustin.
ibid.

Isa. 9. 7.
Isa. 2. 4.

Michææ. 4. 3.

Luc. 2. 14.

S. Hieron. in
e 4 Michææ.
S. Ambros. in
Psal. 45.

Luc. 24. 36.

Matth. 24. 6.
Luc. 21. 9.

Quamquam etiam pax spiritualis quæ in animo & conscientia cum Deo, tempore Christi futura erat, à Propheta prædicta fuit, quam & Christus se dedisse indicauit cum diceret *Pax vobis.* Hoc ergo vaticinati sunt Propheta, non autem, quòd post aduentum Christi bella nulla vumquam ampliùs futura sint; aut quòd non licite futura sint. Illud enim plurima bella secuta, manifestè falsum demonstrant; immo ipse Christus futura prædixit: *Audieturi estis prælia, & opiniones præliorum.* Istud autem, scilicet licite

tè, etiam Christianos, bella gesturos, multæ cum exemplis, ostendunt rationes, quæ partim stant pro bello vniuersim, partim pro bello Christianorum.

Nam in primis factum est prælium magnum in calo: Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli eius. Vicit Michaël cum Angelis suis, & triumphauit. Quis non laudauit Michaëlem cum exercitu suo iustissimè, contra diuini solij iniquissimos inuasores depugnantem? Si bellum ex se aliquod malum esset, etiam in Angelis esset malum: neque Deus id imperare hominibus posset, quem mali aliquid iubere non posse, nemo, qui ei seruit, ignorat: imperauit autem sapius. Locutus est Dominus ad Moysen dicens: *Hostes vos sentiant Madianita, & percussite eos, quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos.* Item: *Hac dicit Dominus exercituum: Recensui quacumque fecit Amalec Israël, quo modo resistit ei in via, cum ascenderet de Aegypto. Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire vniuersa eius &c.* Ut autem non iuberet Deus bella, si semper mala; ita neque laudaret, si numquam bona essent. Laudat autem & bella & bellatores. Ita enim Abraham reuertenti ex cæde Chodorlahomor & regum, qui cum eo erant, per Melchisedech benedixit: *Benedictus Abram Deo excelsis, qui creauit calum & terram: & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt.* Ita ipse Christus illius Centurionis fidem laudauit, ait S. Augustinus, *non militia desertionem imperauit dicens: Ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, vade, & vadit; & alij, veni huc, & venit &c.* D. quoque Lucas ait: *Vir autem erat Cornelius Centurio cohortis, qua dicitur Italica, religiosus ac timens Deum.* Qui etiam ibidem dicitur ad se vocasse militem metuentem Deum ex his, qui illi parebant &c. Ita D. quoque Paulus ait: *Fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum.* Immo in militia spiritali iubet imitari nos studium bonorum militum in bello seculari: *Labora ut bonus miles Christi IESU.* Quæ omnia in militum & militiae laudem non dicerentur, si militia omnis mala esset.

Luculentus testis accedat Ioan: Baptista. *Interrogabant eum & milites dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem conueniatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris.*

¶ ¶ ¶

Ex

VII.
Apoc. 12. 7.

S. Augustin.
lib. 22. contr.
Faustum c. 75.
Num. 25. 17.
1. Reg. 15. 2.

Gen. 14. 19.

Matth. 2. 9.

S. Augustin.
lib. 22. contr.
Faust. c. 74.

Act. 10. 1.

Hebr. 11. 34.

2 Tim. 2. 3.

VIII.

Luc. 3. 14.

S. Augustin. Ex quo loco Augustinus probans non omne bellum esse illicitum
lib. 22. contr. ait: Alioqui, cum ad eum baptizandi milites venirent, dicentes: Et
Faulst. cap. 74. nos quid faciemus? responderet eis: Arma abijcite, militiam istam de-

serite, neminem percutite: vulnerate, prosternite neminem. Sed quia sciebat, eos, cum hac militando facerent, non esse homicidas, sed ministros legis, & non ultores iniuriarum suarum, sed salutis publicae defensores, respondit eis, neminem concutiatis, &c. Quo tempore non tantum pro Iudæis, sed etiam pro illis, qui Christiani erant futuri, respondit Ioannes; neque militiam dumtaxat tolerandam, sed etiam minimè malam indicavit. Cum enim doceret, fugiendum à ventura ira, & fructus dignos poenitentiae esse faciendos, militesque interrogasset, quo modo id præstare possent, non respondit, à militia tamquam mala & iram Dei prouocante, & cum vera poenitentia pugnantem desistendum esse; sed monuit illud tantum, ut neminem immerentem vel vi, vel fraude vexarent, spoliarentur, sed ut stipendijs contenti essent. Stipendia enim tunc dabantur, nec permittebantur milites, stipendij loco, obuios quosque amicos inuadere, exuere, diripere, ut pro dolor nunc fit apud Christianos.

S. Aug. ep. 5. ad Marcellinum.

Ad Christianos autem etiam pertinere responsum Ioannis, disertè idem S. Augustinus epist. ad Marcellinum docet his verbis: Si Christiana disciplina omnia bella culpares, hoc potius militibus consilium salutis poenitentibus in Euangelio diceretur, ut abijcerent arma, seque militia omnino subtraherent. Dicitur est autem eis, Luc. 3. Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficit vobis stipendium vestrum. Quibus proprium stipendium sufficere debere praecepit, militare utique non prohibuit. Quid autem illis faciendum, quibus stipendium nullum soluitur? non militandum. Sed jam nomen militiae dederunt, unde vel militandum, vel pendendum est illis. Quid tum facient? in extrema necessitate rapient, ne fame moriantur. Sed viderint illi, qui eos adigunt ad necessitatem rapiendi. S. Ioannes Baptista, qui bellum non improbavit, numquam approbavit rapinas; sed dum permisit milites stipendia facere, permisit militare.

IX. Match. 22, 21

Quid quòd Christus ipse Magister noster militiam approbavit, cum diceret: Reddite quae sunt Caesari, Caesari? Nam dum iussit tributa & census dari, iussit ea dari, quibus milites contentos esse,

esse iussit Ioannes Baptista. *Audiant Manichæi, inquit S. Augusti.* & S. Augusti. loc. cit.
non ipsum Dominum IESVM CHRISTVM hoc stipendium iabentem reddi Casari, quod Ioannes dicit debere sufficere militi: Reddite, inquit, Casari, qua Casaris sunt, & qua sunt Dei, Deo. Ad hoc enim tributa prestantur, ut propter bella necessaria militi stipendium prabeatur. Quod ipsum clarè indicat Paulus ita de sæculari Magistratu loquens: Dei minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. Ideò enim & tributa prestatis: ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientia. Et id ipsum confirmat Petrus cùm milites seu ministros regum & ducum iubet, subiectos esse propter Deum, non modo regi quasi præcellenti, sed etiam ducibus, tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Certè Deus numquam fauet peccatis, neque opem fert singularem malè agentibus. Si ergo illicitum esset bella gerere, nequaquam peculiare auxilium tulisset præliantibus, neque pro eis ipse bellauisset, aut in eorum gratiam miracula fecisset. Nonnè cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israël, & exercitum Amalec ad internecionem cædebat? Quàm clara sunt illa: Nolite metuere, neque timeatis eos, Dominus Deus, qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit. Ac rursum: Quo modo persequatur vnus mille, & duo fugent decem millia. Nonnè ideò, quia Deus suos vendidit eos, & Dominus conclusit illos? Atque alibi: Hac dicit Dominus vobis: nolite timere, neque pauceatis hanc multitudinem: Non enim est vestra pugna, sed Dei. Et infra. Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stete, & videbitis auxilium Domini super vos, o Iuda & Ierusalem. Dauid quoque ait: Qui docet manus meas ad prælium, & posuisti ut arcum arcum brachia mea. Hæc quo modo dici possent, si præliari esset peccatum? idem enim dixisset, si dixisset, Qui docet manus meas ad prælium, ac si dixisset: Qui docet manus meas ad peccatum.

Neque iuuat Deus tantum præliantes, sed non rarè stupendis quoque miraculis illustrat. Quantum fuit illud, quando ingressi sunt filij Israël per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus a dextera eorum & laua. Persequentesq; Egyptij ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, curru eius, & equites per medium maris. Iamq; aduenerat vigilia matutina, & ecce respiciens Dominus super castra Egyptiorum per columnam ignis & nubes, interfecit exer-

& S. Augusti. loc. cit.

Rom. 13. 4

1. Petr. 2. 13.

Exod. 17. 11.

Deut. 1. 29.

Deut 32. 30.

2. Paralip. 20.

15.

Psal. 17. 35.

X.

Exod. 14. 22.

eorum: & subuertit rotas curruum, ferebanturq; in profun-
 dum, &c. Ob quod prodigium futurum meritò dixit Moyses ad
 Ios. 7. 13. *populum: Nolite timere: stete, & videte magnalia Domini, qua fa-*
cturus est hodie: Egyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra
videbitis usq; in sempiternum. Dominus pugnabit pro nobis, & vos
tacebitis. Quod etiam fecit, quando, nullo ariete moenia percu-
tiente, neque vllis machinis adhibitis, ad solam populi vocifera-
tionem & clangorem tubarum in circuitu, muri Iericho illico fun-
ditus corruerunt; itemque quando Gabaonitarum hostes, & quin-
 que regum Amorrhæorum exercitus in fugam coniecti sunt, &
 Ios. 6. 20. *Dominus misit super eos lapides magnos de calo usque ad Axeca: &*
mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percus-
serant filij Israël. Tunc locutus est Iosue Domino in die, qua tradidit
Amorrhæum in conspectu filiorum Israël, dixitq; coram eis: Sol contra
Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon. Steteruntq; sol
& luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Quantum hoc mi-
raculum, quantum non iam terræ, sed cæli quoque auxilium, in-
gratiam bellatoris factum? Quàm euidenti prodigio Assyrij ob-
lidionem Samariæ soluerunt, quando Dominus sonitum audiri fece-
rat in castris Syriæ, curruum, & equorum, & exercitus plurimi, vbi
tamen exercitus nullus erat? Quid aliud quàm miraculum fuit,
quando vna nocte venit Angelus Domini, & percussit in castris Assy-
riorum centum octoginta quinq; millia? item quando apparuerunt
aduersarij de calo viri quinq; in equis, frenis aureis decori, ducatum
Iudeis prestantes: ex quibus duo Machabeum medium habentes, ar-
mis suis circumseptum incolumem conseruabant: in aduersarios autem
cæla & fulmina iaciebant, ex quo & cecitate confusi, & repleti pertur-
batione cadebant. Quod idem postea contigit cum Legionem, quæ
dicebatur Fulminatrix, & quando, sub Marco Aurelio Antonino,
strata humi Christianorum Legio Deum precata hostibus inter-
neccionem, & Romanis militibus vltimò discrimine laborantibus
aquam obtinuit, vt eiusdem Imp. ad Senatam Rom. epistola scri-
pta testatur. Quis nescit, Constantinum Imperatorem signo Cru-
cis in calo diuinitus conspecto, vidisse etiam, atque audiuisse An-
gelos sibi astantes, dicentesque, Constantine in vltima rina, id est, in
hoc vince. Ita enim narrat Eusebius alijque, Theodoretus refert,
 Theodo-

Baron An.
 Christi 176.
 Apud Iustin.
 mart. post o-
 rat ad Anto-
 nin.
 Euseb. lib. 9.
 c. 9. Theodo-
 ret. lib. 3. c. 24.

Theodosio contra Eugenium Tyrannum pugnaturus, & post orationē obdormiscenti apparuisse Ioannem & Philippum Apostolos, victoriamque pollicitos, postea mirabiliter eam ipsi peperisse. Innumera sunt exempla, quibus ostenditur, Deum militantibus non solum auxilia manifesta attulisse, sed etiam perspicuis miraculis adfuisse. Quæ, qui vult legere, Valentinum Leuchtium, Surium, eum auctorem, qui *presentium calamitatum originem, causas, & medicinas*, itemque *Artes feliciter bellandi ac debellandi* scripsit, aliosque adeat. Ex his satis constat, etsi homines bella non debeant temerè inchoare, non tamen posse vniuersim damnare, aut illicita esse dicere, cum non omnia bella ex Orco, sed multa etiam è caelo orientur: immò cum nullum, vndecumque originem trahat, sine diuina permissione, prouidentiaque aut constetur, aut indicatur.

CAPVT LVII.

Octo cause, ob quas bella sapientissimè à iustissimo Mundi Governatore Deo esse permittuntur.

Anta fuit Pythagoræ apud suos discipulos autoritas, vt illis ea sola sufficeret pro ratione. Quidquid audiebant, credebant; dummodo audirent illud *ἀπὸς θεοῦ*, ipse dixit. Cur non eadem sit apud nos Numinis autoritas? Bene fieri credendum est, quidquid constat fieri à Deo. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris*, ait rex ille. Quamcumque igitur mirabilis res sit aliqua, iustissima censi debet, si à Domino facta est. qui, vt alij cum admiratione dicebant, *Bene omnia fecit*. Quare nemo etiam conqueri debet de bellis, cum constet ex dictis, ea à Deo esse. Sed quia rerum seriem & causas scire appetit humana curiositas, neque faciliè acquiescit intellectus, etiam si sciat, quo primo authore res fiant, nisi etiam cognoscat, quas ob causas sic fiant, age dispiciamus, quas nam ob causas, & per quos belli mala vel permittat, vel immitat diuina bonitas. Fines enim multos bonos habet: neque malam potest habere intentionem, vt homines, qui nisi, præter legitimam autoritatem & iustam causam, etiam habeant rectam intentionem, vt scilicet bellum suscipiant studio communis boni & pacis, sed alios ob fini-

Psal. 117. 29.

Marc. 7. 37.